

Література:

1. Дутчак А. В. Сучасний стан і перспективи україномовних каналів на сервісі Youtube. *Образ*. 2017. Вип. 4. С. 122–129.
2. Медовник К. В. Україномовні відеоблогери YouTube претендують на увагу українського глядача. *Портал мовної політики*. URL: <http://language-policy.info/2016/05/ukrajinomovni-videoblogery-youtube-pretenduyut-na-uvahu-ukrajinskoho-hlyadacha> (дата звернення 24.05.2024).
3. Якими соцмережами користуються українці під час війни: статистика. *Speka Media*. URL: <https://speka.media/yakimi-socmerezami-koristuyutsya-ukrayinci-pid-cas-viini-doslidzennya-p22nup> (дата звернення 24.05.2024).
4. Derral Eves, Tom Parks. The YouTube formula : how anyone can unlock the algorithm to drive views, build an audience, and grow revenu. London : Wiley, 2022. 436 p.
5. Vernallis C. Unruly media: YouTube, music video, and the new digital cinema. Oxford : Oxford univ. Press, 2013. 354 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-8>

CRITERIES EVENT COVERAGE MASS MEDIA IN CONDITIONS WAR TIMES

КРИТЕРІЇ ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Starkov V. I.

*Postgraduate student at the Department
of Mass and International
Communication
Oles Honchar National University
Dnipro, Ukraine*

Старков В. І.

*аспірант кафедри масової
та міжнародної комунікації
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Журналістські стандарти в часи війни мають певні особливості на відміну від висвітлення інформаційних подій у мирному житті. Саме через війну, журналісти і редакції мають посилювати свою пильність до стандарту точності та достовірності, подаючи новини, сюжети в ефірі телеканалів, радіо або онлайн.

У інформаційному просторі важливу роль відіграє своєчасне, достовірне та незаангажоване інформування українських громадян та світу щодо перебігу війни. В цьому контексті українські медіа стають

потужним джерелом достеменності, відповідаючи високим стандартам журналістської етики [1, с. 371].

Правила роботи журналістів, затверджені через тиждень після широкомасштабного вторгнення, 3 березня 2022 року, Головнокомандуючим ЗСУ Валерієм Залужним та стосуються діяльності медіа в періоді воєнного стану в Україні. Наказ № 73 регулює порядок акредитації представників ЗМІ під час воєнного стану, визначає перелік інформації, яку не можна розголошувати, встановлює порядок роботи журналістів у зоні бойових дій [3, с. 223].

Найбільше протиріччя у журналістській спільноті викликає використання фотоматеріалів та зображень з українських міст, які тримають оборону, безпосередньо з передової. Завдання журналістів передати атмосферу подій війни фронтового міста, в той же самий час будь-яка така інформація може завдати школи військовим і цивільним громадянам, привести до непоправних втрат серед військових і мирного населення [3, с. 225].

Розглянемо рекомендовані підстави роботи журналістів, щодо переліку інформації, розголошення, якою може скористатися противник, призводячи до трагічних наслідків.

Інформація щодо системи охорони військових об'єктів та засобів захисту особового складу, озброєння та військової техніки, які використовуються. Важливо зазначити, що у даному пункті не йдеться про видимі та вочевидь виражені об'єкти:

1. У разі проведенні репортажів з місця події, слід показувати лише крупні плани руйнувань або уламків, де не видно географічної локації. Зображення уламків чи воронки, за якими неможливо ідентифікувати місце фотографії.

2. Необхідно показувати лише ракурси повної руйнації об'єктів, аби не давати можливості ворогу здійснити повторний прильот, не стати коригувальником вогню.

3. У разі використання контенту із інтернет мережі, необхідно перевірити достовірність джерела та переконатися, що фото і відео взяті саме з того місця, про яке йдеться в повідомленні.

4. Неприпустимо вказувати точне місце, адресу, цілі обстрілу окупаційних військ, куди поцілили.

5. Важливо передати інформацію, щодо зруйнованих об'єктів цивільної інфраструктури – дитячих садків, лікарень, шкіл, телевеж, пологових будинків тощо. Подібна інформація – важливий доказ злочинів росії проти України. Інформаційні повідомлення подібного змісту доводять факти для майбутнього процесу над РФ у міжнародному кримінальному суді у Гаазі.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав

і свобод людини і громадянина, разом із правами законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Обмеження розповсюджуються і на свободу слова. Оприлюднення будь-якої інформації, щодо стану бойових дій, місць руйнувань, становить небезпеку у разі повторних ударів, представляючи ризик для життя населення та військових.

Зазначимо основний перелік інформації оприлюдненої в Наказі ЗСУ, яка заборонена розголошенню в медіа [3, с. 227].

1. Найменування військових частин та об'єктів у районах виконання бойових завдань, географічні координати місць розташування.

2. Оприлюднення чисельності складу військових частин і підрозділів.

3. Зазначення кількості озброєння та бойової техніки, матеріально-технічних засобів, їх стан та місце зберігання.

4. Публікації, розповсюдження, описів, зображень та умовних позначок, які ідентифікують локацію військових об'єктів.

5. Розголошення інформації щодо бойових дій чи операцій, які проводяться або плануються.

6. Розголошення даних щодо системи охорони і оборони військових об'єктів та засобів захисту особового складу, озброєння та військової техніки, які використовуються або вочевидь виражені.

7. Оприлюднення порядку залучення сил та засобів щодо виконання бойових завдань.

8. Дані щодо збору розвідувальних даних, зокрема, залучені способи, методи, сили та засоби.

9. Інформування щодо переміщення та розгортання бригад та груп військ, враховуючи найменування, кількість, місця, райони, маршрути руху.

10. Інформація щодо методики, тактики, дій військових частин.

11. Розголошення інформації про проведення унікальних стратегічних, військових операцій із зазначенням прийомів і способів, що використовувалися.

12. Ефективність сил і засобів радіоелектронної боротьби противника.

13. Інформація про проведені, відкладені або скасовані операції.

14. Інформація щодо зниклого літака, судна та пошуково-рятувальні операції, які проводяться з цього приводу.

15. Планування у проведенні заходів безпеки застосування військ. З-поміж них дезінформація, імітація, демонстративні дії, маскування, протидія технічним розвідкам та захист інформації.

16. Проведення фото і відео зйомки із представниками незаконних збройних формувань та оприлюднення іншої наочної інформації [3, с. 230].

Розглянемо рекомендації Інституту масової інформації (ІМІ) щодо правил поведінки журналістів із військовими. Зокрема, там найважливішим пунктом наголошується погодження із співрозмовником проведення інтерв'ю, проведення записів. Не потрібно знімати обличчя бійців, їх озброєння. Питання бійцям краще ставити про перебіг подій та місця їх дислокації, перебування. Слід розуміти, що бійці не зобов'язані надавати будь-яку інформацію журналістам, її отримання – ваші професійні обов'язки [4, с. 205].

Будьте розваженими і доброзичливими, залишайтеся спокійними всередині, така поведінка потребує моральних зусиль. Знаходячись у місцях бойових дій, обережно використовуйте фотокамери, об'єктиви, інколи, дають відблиски, як оптичний приціл. Таким чином ви наражаєте себе стати потенційною мішенню. Пам'ятайте, якщо журналіст виконує свої журналістські обов'язки, то ні в якому разі не носить зброю і не стріляє [4, с. 207].

Заборонено вдягати захисне спорядження, інший одяг призначений для військових, брати кулі, навіть, у якості сувенірів. Використовуйте бронезилети й каски немілітарного кольору із надписом «PRESS» [5, с. 68].

В Україні не має монополії на поширення інформації на відміну від тоталітарних країн, де статус журналіста отримують лише працівники редакцій. В часи повномасштабної війни, події можуть висвітлювати як професійні, так і громадські журналісти (блогери) [5, с. 68].

Новий закон «Про медіа» не вніс суттєвих змін щодо визначення поняття журналіст. Відповідно до визначення нового закону, журналіст – творчий працівник у сфері медіа, який професійно збирає, одержує, створює, редагує, поширює, забезпечуючи підготовку інформації для медіа. Ключове слово у визначенні – професійно, тобто для людини журналістика – професія, а не хобі, яке чітко поділяє професійних журналістів і блогерів [5, с. 69].

Робота в районі бойових дій із висвітленням воєнних подій, передусь підготовка, яка складається із проходження спеціального тренінгу із надання першої медичної допомоги та отримання акредитації ЗСУ. У разі відрядження в зону бойових дій необхідно мати захисне спорядження бронезилет, каску і аптечку [5, с. 70].

Разом із поданням запиту на акредитацію, журналісти надають листа від редакції та копію редакційного посвідчення, або копію посвідчення Національної спілки журналістів. Фрілансери можуть отримати акредитацію у разі надання клопотання від редакції з якою вони співпрацюють. Блогери не можуть отримати акредитацію ЗСУ для

роботи, оскільки не мають стосунків із редакцією, займаючись своєю діяльністю на волонтерських засадах.

Репортажі військорів і блогерів поєднують тематика, наявність аудиторії, періодичність виходу в ефір [5, с. 76].

Професійні журналісти пов'язані правилами висвітлення війни та низкою обмежень, які містяться у наказі Головнокомандуючого ЗСУ. Обмеження стосуються даних, які не підлягають оприлюдненню: про розташування позицій українських військових, про захисні споруди, озброєння, місця потрапляння ракет, снарядів тощо. Професійні журналісти та зареєстровані медіа цих правил дотримуються. Блогери таких зобов'язань не мають. Від того у мережі з являються кадри з роботи ПВО у той час, коли лунає повітряна тривога, або менше ніж за три години з моменту потрапляння у житловий будинок. Саме такою інформацією блогери випереджають професійних журналістів. Ціною такої оперативності, завжди виступає загроза життю і здоров'ю військових та цивільних людей.

Література:

1. Назаренко В. А. Як працюють інтернет-ЗМІ в умовах війни. Науковий простір: «Актуальні питання досягнення та інновації». 2022. С. 371.
2. Скриньковський, Р. М., Петков, С. В., Корецький, О. П., Гудима, В. В., Козяр, Р. Я., Чорній, Б. І., Чубенко, А. Г. Взаємодія між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія : «Юридичні науки»*. 2024. Вип. 3(73).
3. Фігель Ю. О. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія : «Юридична»*. 2015. Вип. 2. С. 222–230.
4. Шарапов В. С. Формування концепції антикризового менеджменту в умовах воєнного часу. *Humanities Studies*. 2023. Вип. 14(91). С. 196–207.
5. Шульська Н. М., Зінчук Р. С. Медіаманіпуляції в умовах російсько-української війни (на прикладі локальних ЗМІ). *Південний архів (філологічні науки)*. 2022. Вип. 90. С. 68–76.